

Foto: c Murr

Cvetka Bevc

Leja Forštner s Cvetko Bevc

Forštner: V življenju imate (vsaj) tri velike ljubezni: literaturo, glasbo in potovanja. Na slednja vas bojša že od najstniških let žene občutek zaprtosti oziroma ujetosti v dolino, v kateri ste odraščali.

Bevc: Moj rojstni kraj, Ravne na Koroškem, je stisnjen v kotlino in obdan s hribi in gorami. Da bi se občutku ujetosti lahko izognila, bi se morala spraviti na goro ali pobegniti iz doline. Ker nisem ravno strašna planinka, mi je bil ljubši drugi izhod. Poleg tega je šlo v zgodnjih letih tudi za pogrešanje drugačne pokrajine, predvsem Prekmurja, kjer sta živela dedek in teta in ki sem ga pogosto obiskovala. Ravnina vabi v daljavo. Pozneje sta se temu vzgibu pridružili še radovednost in potreba, da se vsake toliko časa umaknem v tujino.

Forštner: Lani ste v Mentorju objavljali potopise oziroma dnevniške zapise s svojih potovanj po Trinidadu in Tobagu, Franciji in Kitajski. Če se ne motim, se v kratkem spet odpravljate na pot. Kakšno avanturo načrtujete tokrat?

Bevc: V mladih letih so potovanja res avantura, zdaj se popotniški doživljaji vame vtisnejo drugače, ker je "zemljevid že pošteno popisán". In tudi novo deželo raziskujem drugače. Oglede znamenitosti zelo zreduciram, dosti več se pogovarjam z ljudmi, sprašujem o tem, kako živijo, klatim se po starih predelih mesta, izmenjavam življenjske izkušnje s prodajalcem preprog, opazujem vrvež na ulicah, si dovolim, da se izgubim v neznanem mestu, in šele čez nekaj ur povprašam, v kateri smeri je moje bivališče. Ne držim se načrta, improviziram, prepustim se neznanim smerem. Mogoče mi potovanja služijo samo kot občasen odmik od ustaljenih navad, pri tem najbrž nisem izjema. Rada poslušam neznano govorico, melodiji jezika sledim, ne da bi poskušala razvozlati pomene. Kot da si s tem očistim ušesa in glavo. Kar se novih načrtov tiče, se v začetku poletja odpravljam v Španijo, v pisateljsko rezidenco v Almeriji, tako da

je začetek potovanja bolj postanek na poti. Kam pa potem, je še zavito v meglo, ki se po navadi razkadi tik pred začetkom potovanja.

Forštner: Ob misli na vašo potepanja po svetu se mi poraja vprašanje, kdaj sploh najdete čas za pisanje literature. Vaše knjige poezije in kratke ter romaneskne proze za mladino in odrasle v zadnjih letih namreč izhajajo druga za drugo, prebira pa jih vedno širše občinstvo. Vas potovanja torej umetniško navdihujejo?

Bevc: Pravo potovanje je bolj odmik od ustvarjanja. V bistvu na poti samo kot goba vsrkavam vtise, mogoče kdaj zapišem kakšen osnutek. Pred dvema letoma sem bila res več kot pol leta na poti, menjavala sem prebivališča od Makedonije, Grčije do Estonije, Francije in še kod. Ponekod je šlo za bivanje v pisateljskih rezidencah, v potovalnem smislu nič posebnega, le premik z ene točke na drugo, zamenjala sem kraj bivanja in naslednji dan spet čepela za računalnikom. Sicer umetniškega navdiha ne povezujem toliko s potovanji kot s kilometrino pisanja. Nič pa ne bi imela proti, če bi jo lahko kakšnega pol leta v miru nabirala v neznanem mestu.

Forštner: Nam lahko zaupate kakšno zanimivost s svojih potovanj?

Bevc: Zanimivosti je seveda cela vrsta. Ampak marsikaj lahko doživite že na poti iz Ljubljane v Šentvid. Gre namreč za pozornost opazovalca in najbrž za sposobnost, da še tako droben dogodljaj ne zbegne mimo vas. Dogodivščine so nekaj, kar odstopa od vsakodnevnega doživljanja, in za to lahko poskrbi že poštar, ko vam prinese zadnji opomin pred izklopom elektrike. Kar se samega pisanja tiče, pa mi je najbolj ostal v spominu pripetljaj izpred mnogo let, ki se je zgodil na poti z Dunaja v Ljubljano. Ker sem imela zjutraj montažo na radiu, sem morala pravočasno prispeti v Ljubljano. Edini način je bil, da sem z vlakom deset ur potovala prek Avstrije (proga se je celo imenovala proga Ingeborg Bachmann). V Beljaku je bil predviden nekajurni postanek, sredi noči se je bilo treba spraviti z vzhodnega kolodvora na zahodnega, ki je bil v drugem delu mesta. Tavalala sem po ulicah, otovorjena z nahrbtnikom, kakega naključnega mimoidočega s prestrašenim glasom spraševala za pot. (Pa ne vem, kdo je bil bolj prestrašen, jaz, ki sem spraševala, ali oni, ki je odgovarjal.) Po dolgem tavanju sem vendarle prispela do kolodvora, vse je bilo ovito v temo, samo na koncu železniške stavbe je brlela luč. Ko sem vstopila v železničarski bife, se je vame zastrmelo nekaj začudenih in pošteno okajenih igralcev pikada. Spravila sem se za točilni pult, potegnila iz

nahrbtnika zvezek in začela kot za stavo pisati. Igralci so prenehali igrati pikado in me obkrožili. Niti pogleda si nisem upala dvigniti. Potem sem zaslišala enega od njih, da je rekel: "Ona piše. Pustimo jo na miru. Potrebuje mir." Hvala, fantje. Vrnili so se k igri, čez nekaj časa se je prikazala še natakara, čistili so me kavo in po zaprtju bifeja z mano vsi skupaj dežurali do prihoda vlaka ob štirih zjutraj. V beznici sem napisala pesem, enega od sonetov, ki je pozneje v nespremenjeni obliki izšel v pesniški zbirki *Prelet žerjavov*.

Forštner: Vaša ljubezen do literarne umetnosti sega že v zgodnje otroštvo, a ste pisanje v puberteti zavestno opustili in dali prednost glasbi. Zakaj?

Bevc: Puberteta je čas iskanja identitete in upornišva. Tudi proti samemu sebi in brez razloga. Vedela sem, da bo pisanje moje osrednje zanimanje, a sem se še malo skrivala pred tem. Po končanem študiju muzikologije sem se še nekaj časa pečala z znanstvenimi raziskavami, potem pa dokončno potegnila črto. Nekaj takega. Z glasbo sem ostala povezana, napisala sem kar nekaj glasbe za radijske igre, gledališke predstave in TV-filme, nazadnje pred letom dni za film *Pisma iz Egipta* režiserke Polone Sepe. Od nekdanjih pianističnih prizadevanj je še vedno ostalo toliko, da lahko spodobno zaigram kako od Bachovih *Francoskih suit*, za glasbo navdušujem otroke in vsake toliko časa z veseljem naredim glasbeno opremo za radijsko ali televizijsko oddajo. Tudi zato, ker se samo od pisanja ne da živeti. V pisanje me je najprej potegnilo pisanje radijskih iger, skoraj trideset se jih je nabralo z leti, pa sodelovanja z radii Ljubljana, Maribor, Zagreb in Trst. Sprva je šlo mogoče bolj za raziskovanje zvočne dimenzije besede, še vedno v zelo močni povezavi z glasbo (za večino radijskih iger sem tudi sama naredila glasbeno opremo ali napisala izvirno glasbo), pozneje pa je literarni aspekt postajal vedno močnejši. Nazadnje je prevladal.

Forštner: Prek glasbe ste s pisanjem izvirnih radijskih iger sicer dobro desetletje ohranjali vsaj posreden stik z literaturo, a ste se slovenski javnosti kot avtorica literarnega dela prvič predstavili šele leta 2003, ko je izšel vaš mladinski roman *Prigode Špelce Žvekič*, ki je bil že prej epizodno natisnjen v Mentorju. Ste ta roman pisali sproti, torej kot nekakšen feljtonski roman?

Bevc: Ni šlo toliko za feljtonski roman. Pisala sem ga v nekakšnih valovih, vsake toliko časa sem napisala del romana. S pisanjem pravega

feljtonskega romana sem se spopadla pri pisanju romana *Krakovjak za Rozo* (izhajala je v Večeru v nadaljevanjih), ki sem ga v resnici pisala sproti in nekaj mesecev vsako jutro napisala nadaljevanje. Predhodno sem naredila kar natančen "scenosled", a vseeno jo pisanje kdaj mahne po svoje, liki zaživijo drugače, kot načrtuješ, za nazaj se v tistem trenutku ne da več popravljati. Se pravi, če nekoga ubiješ v petem poglavju, ga v osmem poglavju preprosto ne moreš oživiti. Razen če vključiš kakšen poseg nadnaravnih sil, kar lahko čisto zameštra niti pripovedi. Urednica Petra Vidali je šele po dveh mesecih prejemanja nadaljevanj slučajno ugotovila, da gre za sprotno pisanje. Treba je bilo namreč naknadno napolniti prostor na časopisni strani še z nekaj odstavki nadaljevanja in sem obljubila, da ji naročeno pošljem čez eno uro. Upam, da takrat ni pomislila, kaj bo z romanom, če se mi slučajno kaj zgodi ... Bila pa je to dobra izkušnja vsakodnevne pisateljske "tlake", pri tem se je porazgubila kaka mistifikacija ustvarjalnega procesa, a vseeno se ne bi več spopadla s tem.

Forštner: V mladinskih romanih *Škampi v glavi* (2010) in *Desetka* (2011) poleg pogovornega izrazja in slenga sodobne mladine uporabljate tudi "grafični sleng, vezan na sodobno računalniško in sms-komunikacijo". Pišete torej za tako imenovano facebook generacijo?

Bevc: *Desetka* je roman za facebook generacijo in o njej. Ob pisanju tega romana se mi je tudi razjasnilo, da zame mladinski roman pomeni, da se skozi zgodbo približam današnji mladeži, se pravi, da ne gre za neko moje obujanje spominov na mlada leta. Nekateri problemi so si seveda podobni, a vsaka generacija jih rešuje po svoje. Pri tem sem opravila kar nekaj raziskovalnega dela, "zasliševala" hčerko, mlajše nečakinji in nečaka, poizvedovala pri prijateljih z najstniškimi uporniki, predvsem pa prisluhnila mladim na vožnjah z mestnim avtobusom. Saj veste, ni treba prisluškovati, mladost je že sama glasna. Z zanimanjem sem si zavrtela glasbo, ki jo mladi zdaj poslušajo, pri nekaterih komadih so mi šli lasje pokonci, drugi so me navdušili. Sicer pa si vsaka mlada generacija mora postavljati vprašanja, ko stopi na pot odrasčanja. In ta so vedno enaka: Kdo smo in zakaj smo na svetu? Odgovore pa najbrž iščemo do konca življenja, in če imamo srečo, si od množice vprašanj lahko odgovorimo vsaj na nekatera.

Forštner: Kritiki so o romanu *Desetka* zapisali, da "utegne med vrstice zmamiti koga, ki se sicer drži stran od knjig", in da je njegova "največja moč", da ga lahko s podobno vnemo kot najstniki berejo tudi starši, ki

jih otroci danes “prehitevajo po desni”. Ste ta roman pisali tudi z mislijo na starše?

Bevc: Pri moji veri, na starše ob pisanju romana res nisem mislila. Moj prvi bralec je bil tipičen pubertetnik tega časa. Verjamem pa, da je marsikateremu od staršev dogajanje v glavi njegovega odrasčajnika velika neznanka. In če je staršem knjiga pomagala kakšno stvar razjasniti, me to res veseli. Kajti mladi bolj kot žugajoči prst potrebujejo razumevanje. Ali vsaj naš poskus v tej smeri. Saj mogoče starši ne bomo vsega dojeli tako, kot si otroci želijo, a naše prizadevanje zagotovo prej ali slej obrodi sadove. Še zlasti če se tega podviga lotevamo s spoštovanjem do otrok in vedenjem, da (čeprav bi jim radi kdaj oponesli, da imajo toliko stvari, ki jih mi nismo imeli) odrasčati v tem času ni prav enostavno. Če se je moja generacija lahko kdaj pritoževala, da smo imeli tako malo možnosti, lahko današnja potoži, da se velikokrat počutijo izgubljene v izobilju možnosti.

Forštner: Na podlagi romana *Desetka* je nastal istoimenski literarni performans, ki prav tako navdušuje mlade in starejše. Če se ne motim, je “performerka” še ena od identitet, s katerimi “surfate po svetu”, kot ste pred kratkim sami zapisali?

Bevc: Že pred *Desetko* sem kdaj sama predstavljala dela za otroke. Pred mnogimi leti glasbeno pravljico, s katero sva z igralcem Robertom Prebilom potovala po vrtcih, *Klavirskega duhca Joštija* sem neko poletje uprizarjala na Šušarskem mostu, *Pesem za vilo* sem z nekaterimi otroškimi ljudskimi glasbami predstavljala tudi na turneji mladinskih pisateljev po Avstraliji. Predstava *Desetka* je v tem smislu dosti bolj zahtevna, obdelala jo je mlada režiserka Saška Rakef, nastajala pa je z mislijo, da se skozi performans lahko predstavi knjiga. Tako se “prelevim” v eno od junakinj romana, Petjo, najstnico, ki jo tare problem, da sama o sebi misli, da ni nič posebnega; odigram več kot polurni monolog in imam včasih po predstavi še literarno delavnico. Me pa vsakič preseneti, kako mladi z zanimanjem in “brez hrupa” prisluhnejo Petji in znajo ob kakem njenem komentarju prikimavati. To pa tudi nekaj šteje. V končni fazi je bil roman napisan zanje in vrsta njihovih odzivov mi lahko pove, da nisem ustrelila mimo.

Forštner: O vaši (p)osebnosti po mojem sicer najbolj zgovorno priča dejstvo, da ste v kriznih časih, ko tako rekoč ni socialne varnosti, odšli med svobodnjake. Menda vam je tako narekovala vaša ustvarjalna pot?

Bevc: Poglejte, socialna varnost je danes vprašljiva tudi pri tistih, ki niso svobodnjaki. Moja odločitev je bila povezana predvsem s tem, da sem se zavedla, da ob redni službi ne bi mogla napisati tistega, kar sem želela, prevečkrat sem kakšnim ponudbam založb, da napišem novo knjigo, že morala reči ne, pisanje pa je bilo skorajda v stanju mirovanja. Torej sem preprosto šla. Mogoče mi položaj nekoliko olajšuje dejstvo, da imam več "identitet" in poleg širokega diapazona literarnega pisanja občasno opravljam tudi novinarsko in organizacijsko delo, v pomoč pa mi je tudi glasba. Pa še kaj bi se našlo.

Forštner: Pred tem ste nekaj let – med drugim tudi kot vodja pisarne Društva slovenskih pisateljev in programska vodja Slovenskih dnevov knjige – zavestno "delovali navzven, se angažirali pri projektih, za katere ste verjeli, da lahko pripomorejo k izboljšanju stanja kulture, knjige, avtorjev in konec koncev sveta". Kako se danes spominjate tega obdobja?

Bevc: Mislim, da je dobro, da se vsak pisatelj vsaj za neko obdobje ali od časa do časa angažira tudi v zunanjem svetu. To, da sem bila vodja Slovenskih dnevov knjige, se je zgodilo bolj po naključju. Sprva sem delala kot koordinatorka ob Andreju Moroviču, pozneje sem prevzela programsko vodstvo in istočasno najprej honorarno, potem pa redno delo vodje strokovne službe pri Društvu slovenskih pisateljev. Zdelo se mi je vredno sprejeti izziv. Še vedno verjamem, da knjige spreminjajo svet, groza me je stanja, v katerem je knjiga ta trenutek. Narod smo, ki svoje identitete ni oblikoval skozi velike bitke. Literatura je neizpodbitni temelj naše identitete, morala bi biti zagotovilo našega obstoja. Toda to po navadi prepričani govorimo prepričanim, v širšem dojemanju bi kar obveljalo, da smo kulturniki nepotrebni paraziti, kadar pa država potrebuje umetnost, da se z njo kiti, smo seveda dobrodošli. Ne gre samo za to, da bomo brez književnosti in kulture izginili v evropski enolončnici, spodjedanje ustvarjalnosti ima še drugačne posledice. Vsaka država potrebuje umetnike, ne glede na to, ali se postavljajo kot glasniki nekega političnega sistema ali njegovi nasprotniki, iščejo kot vizionarji nove poti ali mečejo luč na že prehojene. Zapisano poziva k razmišljanju in širjenju zavesti. Sicer pa so Slovenski dnevi knjige manifestacija, kjer je pozornost usmerjena na književno ustvarjanje, takrat se nehote terja od ljudi razmislek o pomenu same knjige, če pustimo ob strani, da ima tudi knjižni sejem svojo funkcijo. Organizacija velikih projektov je seveda naporna, delo v pisarni se mi je v spominu strnilo v en dan, v katerem nenehno zvonijo telefoni in nenehno nekdo nekaj hoče. A tudi organizacija kulturnih dogodkov je

kreativno delo. In še to. Društvo pisateljev je v preteklosti odigralo pomembno vlogo, mislim, da je dobro, da spet postaja bolj aktivno tudi v družbenem dogajanju. Saj so pisatelji vest družbe, ali ne?

Forštner: Boste v prihodnje svojo energijo in čas še vlagali v tovrstne angažmaje?

Bevc: Občasno še vedno vodim kakšen manjši organizacijski projekt, tiskovne konference, promocije, stike z javnostjo in moderiranje literarnih dogodkov. Literarni dogodki in promocija knjig so potrebni, eden od načinov so, kako knjiga lažje najde pot do bralca. V času tržnega gospodarstva, kjer se reklamira vsaka nova zobna pasta, bi promociji knjig morala pripadati še večja pozornost. Vodenju večjega organizacijskega projekta pa se izogibam, saj me trenutno pisanje dosti preveč zaposluje.

Forštner: Kot sami pravite, področje svojega delovanja oziroma umetniškega ustvarjanja sicer zelo pogosto menjavate. Leta 2004 ste tako izdali zbirko devetdesetih sonetov z naslovom *Prelet žerjavov*. Matevž Kos trdi, da je (bila) v Jesihovi poeziji sonetna faza način "prebolevanja modernosti". Zakaj ste se vi odločili za to verzno formo?

Bevc: Svoje prve pesniške zbirke sem se (glede na svoja leta) lotila razmeroma pozno. Sicer sem imela pred tem že nekaj revijalnih in radijskih objav pesmi, ki so bile večinoma pisane v svobodnem verzu. Ko je dozorla odločitev za knjigo, sem izbrala sonetno obliko, s tem razlogom celo prepesnila nekatere stare pesmi. Zdelo se mi je, da moram, če v zrelih letih stopam pred bralstvo s prvo knjigo pesmi, ponuditi nekaj takega, da se bo vedelo, da sem zadevo vzela zares. Tako se mi je pač zdelo takrat. V *Preletu žerjavov* pa se s sonetom "igram" tudi drugače. To so namreč dvojni soneti, prvi v dvojici je tretjeoseben, drugi osebnoizpoveden, oba se lotevata podobne tematike, ideje, motiva, vsi skupaj pa so povezani v tri cikle. Priznam, da pri nobeni od poznejših zbirk nisem tako natančno domislila izpeljave. Potem je kar nekaj časa trajalo, da sem se otesla tovrstne forme, zdaj pišem drugače, odprta oblika nastaja bolj spontano, še vedno pa posvečam razmislek ciklom, ki jih povezuje neka osrednja misel. Sonete si bom po vseh izkušnjah mogoče drznila pisati spet na stara leta, v resnici so ena najzahtevnejših pesemskih oblik.

Forštner: Kako komentirate trditev, da naj bi vaša pesniška zbirka *Odbleski* (2009), ki je v celoti posvečena erotiki, prinašala "najbrž najbolj

zgoščeno in morda tudi najbolj silno ljubezensko poezijo zadnjih let v slovenskem prostoru”?

Bevc: Tako je pač kritičarka Mojca Pišek dojela to zbirko. Lepo, če je tako, čeprav najbrž tudi pri pesniških kolegicah in kolegih lahko najdemo zelo močno ljubezensko poezijo. Mogoče je razlog za tako trditev v tem, da je zbirka v celoti in scela posvečena erotiki.

Forštner: Povejte, prosim, bralcem naše revije kaj več o nastajanju te poezije oziroma o navdihu za pesmi v *Odbleskih*, ki so po besedah enega od recenzentov zbirke “svojevrstna pričevanja o konfliktu, težavnosti medčloveških vezi, o temeljnem primanjkljaju in umanjkanju, ki je ključen del nejasne, zabrisane narave intimnih odnosov”.

Bevc: Odločitev za tovrstno zbirko je dozorela med samim nastajanjem zbirke, ko je bilo napisanih že nekaj pesmi. Sama tema erotike je bila velikokrat tabuizirana, med pesniki bolj pogosto obdelana kot med pesnicami, tudi zaradi manjše številčnosti pesnic. Pa ni šlo samo za to, da bi dvignila številčno povprečje erotičnih zapisovalcev. Eros je pravzaprav radost življenja, ljubezenski odnos je samo ena od njegovih najmočnejših manifestacij, ubeseditev tega že sama kliče po nekem himničnem prizvenu. Brane Senegačnik je spremno besedo naslovil *Tisočobrazni tisočbesedni eros*, nekaj je na tem, saj po moje zapletenost in bogastvo nekega intimnega odnosa usmerja k bolj gostobesednemu besedišču, močni metaforiki in simbolom. Nisem pa hotela upesniti žalobnega razmerja, ugašanja strasti, neizpolnjenosti hrepenenj, ampak prej vznesenost in veselje ob realizaciji nekega odnosa. Dostikrat se mi po branju pesmi iz te zbirke zgodi, da pristopi k meni bodisi moški bodisi ženska in se mi zahvali za pesmi, ker jim pomagajo razumeti njih same. Ena od pesmi z naslovom *Ženska v temi* je navdušila tudi lastnika slaščičarne v mestecu Gmünd, kamor sem med bivanjem v pisateljski rezidenci prihajala na kavo. Lastnika, ostareli par, sta se udeležila mojega pesniškega branja v mestni knjižnici; preden sem zapustila mesto, sta mi podarila knjigo najboljših receptov avstrijskih slaščic in v njega napisala posvetilo: *Naši ženski v temi*.

Forštner: Že pred izidom *Odbleskov* ste sicer spet zajadrili v nove (literarne) vode in napisali prvi roman za odrasle, *Soba gospe Bernarde* (2007), v katerem tematizirate problematičnost odnosa mati – hči, medtem ko je vaš drugi roman z naslovom *Ina* (2011) pripoved o zdolgočaseni in v

“utesnjujoči vsakdan” ujeti ženski, ki se zaplete v ljubezenski trikotnik. Je v teh romanih kaj avtobiografskega?

Bevc: Mislim, da je v vsakem pisanju nekaj avtobiografskega, lahko gre za preoblikovanje večjega ali manjšega drobca iz naše realnosti. Kot najbolj zgovoren primer po navadi navajam zgodbo iz moje zbirke kratke proze *Zgodbe iz somraka*, in sicer *Pogovorno oddajo*. Pripovedi o junakinji, ki na večer pred samomorom neumorno čisti stanovanje, je botroval resničen pripetljaj. Zgodilo se je med bivanjem v Ameriki, moja soba je bila nad glavo sostanovalke, obsedene s čiščenjem, pleskanjem oken, drgnjenjem sten pozno v noč. Moje ležišče je bilo na tleh, zvoki so skozi tla butali v moja ušesa in po nekajurnem premetavanju v postelji sem zbrala pogum, vstala, potrkala na njena vrata in zaprosila, naj svoje početje nadaljuje ob ustrežnejši uri. Njen prestrašeni obraz je sprožil idejo za nastanek zgodbe, le da se v njej potek razjasni v pogovoru med voditeljem pogovorne oddaje in sostanovalko umrlega dekleta. Kar se tiče romana *Ina*, je ta nastajal po naročilu, spopadla sem se z izzivom napisati ljubezenski roman. Najprej se mi je zdelo preprosto, a sem se pošteno uštela. Gibati se samo v notranjih svetovih protagonistov ni enostavno; v ljubezenskem trikotniku so stanja potencirana, mimogrede se v zapisu lahko zdrsne v patos ali pretiran sentiment. Predvsem pa me je zanimalo, kako v razmerju ljubezenskega trikotnika razmišljata, delujeta, čutita ženska in moški, zato sta oba postavljena pred usodne odločitve in izbire. Direktna avtobiografska izpeljava ni, zadostoval mi je spominski utrinek na moje mladostno potovanje z vlakom v Rim, kamor v romanu potujeta glavna junaka Ina in David. Dejstvo, da sem ju potem poslala na razstavo grških kipov, pa je povezano s tem, da sem v Berlinu kar nekaj časa preživela v muzeju antične umetnosti. Realni dogodek pač postane literarna tvarina, zdi se mi, da je potem bolj kot stik z realnim dogodkom pomembno, da zapisano ostane v okviru verjetnega in možnega. Tako v ozadju Ine ni neke avtobiografske popoprane zgodbe, v domišljiji pa je vse dovoljeno, ali ne?

Forštner: Ali za omenjena romana sprejemate oznako ženski roman?

Bevc: Oznaka ženski roman je po svoje vprašljiva. Po eni strani dopuščam možnost take označitve zato, ker je v ospredju ženska junakinja s svojimi problemi, doživljanjem, iskanjem, najbolj se preoblikuje in na koncu poti, čeprav je zaključek romana odprt, bralec vendarle lahko zasluti, da je doživela največjo spremembo. Po drugi strani pa ta oznaka ženski roman dostikrat dobiva pejorativen pomen, češ, aha, ženske pisateljice so spet na

pohodu, zdaj bodo na secirno mizo vrgle maternico in razodele bralstvu nekaj od ženske enigme. Čisto tako vendarle ni. Tudi moški pisatelji se lotevajo problematike žensk, dostikrat se v tem smislu poklonim Feriju Lainščku, da se zna približati ženski duši. Pa še koga bi se našlo. Konec koncev se kot pisatelji vživljamo v različne vloge, tudi brez direktne izkušnje pišemo o starih, umirajočih, morilcih, gejih, zasvojenjih s heroinom ... Gre prej za sposobnost vživljanja, iskanja odmevov neke umišljene, a vendarle možno resnične eksistence, ki nemara biva nekje globoko v nas samih. Dosti več smo kot samo spol, ki nas določa le do neke mere. Univerzalnih problemov se lotevamo tako ženski kot moški pisci, osvetljujemo jih iz različnih zornih kotov, kukamo pod moške spodnjice in ženske klobuke, nemara vrtamo bolj za tistim, kar moške in ženske združuje in razdvaja v eksistencialnem smislu. Ko sem pisala *Sobo gospe Bernarde*, sem se skupaj z naslovno junakinjo potapljala v svet ostarele učiteljice, opazovala starčke v parku, poslušala njihove pogovore, prisluškovala drsenjem korakov moje ostarele mame in očeta spraševala, kako se počuti, kadar vzame močna zdravila. Pa so mi njegovi odgovori prav tako pomagali pri osvetlitvi ženske junakinje.

Forštnar: V letu 2011 je sicer izšel še en vaš roman, tj. *Potovci*, v katerem “skozi tri zgodbe, postavljene v tri različna časovna obdobja, tematizira(te) usodo večnih popotnikov, potovcev”. Povejte nam, prosim, kaj več tudi o tem romanu.

Bevc: Ideja in naročilo sta pravzaprav nastala hkrati. V pogovoru s Ferijem Lainščkom sem omenila, da me preganja zgodba mojega deda, ki se je v času druge svetovne vojne peš odpravil iz Prekmurja v Budimpešto. Feri mi je predlagal, naj razmislim o romanu za založbo Franc-Franc. Idejo sem malo premetavala v glavi, ob stiku z risbo prijatelja, slikarja Jadrana Adamovića z naslovom *Walker*, ki izraža esenco popotnika, pa sem začela pisati sinopsis. Ker sem se poleg tega že nekaj časa ukvarjala s problematiko zgodnjega krščanstva, sem razvila zamisel, da bi zgodbo o apostolih Jerneju in Tadeju spravila v knjigo, ki jo prebira eden od junakov. Tako je nehote nastala knjiga v knjigi; čakalo pa me je še kar nekaj raziskovalnega dela na področju zgodovine Prekmurja, ne glede na to, da sem del otroštva preživela tudi v prekmurski vasi in bila skozi razna pripovedovanja domačinov vsaj nekoliko seznanjena s problematiko. Ob vsem skupaj me je najbolj zanimalo, kaj je tisto notranje gonilo, ki nekoga požene na pot. Čeprav v romanu prepletem tri zgodbe, vendarle postane osrednji lik mladi fotograf Emanuel Kerekeš, ki izpolni nalogo in

odnese neodddano pismo dedovi ostareli simpatiji v Berlin. Vse tri zgodbe so, ne glede na to, ali je to začetek stoletja, obdobje med vojnama ali čas padca berlinskega zidu, postavljene v neki turbulenten čas, ki pred junake postavlja posebne izzive; prevetrili morajo svoja notranja doživljanja in se soočiti z novo podobo sveta.

Forštner: S kakšnimi občutki vas navdaja dejstvo, da so *Potovci* med deseterico nominiranih za letošnjega kresnika?

Bevc: Ob novici sem bila prijetno presenečena. Prvo, na kar sem pomislila, pa je bilo, da bo najbrž zaradi tega po knjigi segel še kdo od bralcev. Produkcija knjig je ogromna, z nominacijo knjiga vsaj nekoliko izstopi, pri nekom se vendarle vzbudi radovednost. Vesela sem bila tudi, da je bilo delo opaženo pri strokovni žiriji.

Forštner: V enem od intervjujev ste dejali, da je vaš "notranji tok ustvarjanja poln presenečenj" in da vas "mogoče kdaj spet potegne v esejistiko, s katero ste se skušali v zelo mladih letih, potem pa dolgo časa imeli do nje veliko strahospoštovanje, ki se počasi umika radovednosti". Kako daleč vas je do zdaj prignala radovednost? Ste že segli po esejističnem peresu?

Bevc: Po pravici povedano so v zadnjih dveh letih začeli nastajati drobci esejističnega pisanja, veliko je stvari, ki jih kot svobodnjakinja skusim drugače, še zlasti, pa naj se še tako zljajnano sliši, v teh kriznih časih. To poudarjam zato, ker je kriza globlja, ni samo ekonomska, dogaja se v vseh družbenih plasteh, nemara celo najširše v sami človekovi zavesti. O propadanju vrednot govorimo na vsakem koraku, pa smo sredi tega propada. Umetniki so porinjeni na marginalijo; ne rečem, od tam je razgled kdaj boljši, v boju za eksistenco se morajo izostriti čuti, kar je včasih tako naporno kot spodbujajoče. Ni prva kriza v zgodovini človeštva, bile so še hujše, a ko "enkrat vidiš svetilnike, ne moreš zatemniti vizij". Pisanje romanov, kratkih zgodb in pesmi je eden od mojih odgovorov na temeljna bivanjska vprašanja. Pri tem mi velikokrat ostajajo materiali, razmišljanja, ki bi, če bi jih uporabila v konkretnem delu, zavirala tok pripovedi ali preveč odpeljala v stranski rokav. In ta razmišljanja se kopičijo, no, strahospoštovanja ravno ni več, se porazgubi, ko se zadeve lotim, ostaja pa seveda odgovornost kot do vsakega pisanja. Konkretna spodbuda za počasno oblikovanje zapisanega v zbirko esejev pa je nastala na podlagi resničnega dogodka, če s tem še delno osvetlim odgovor na vprašanje o avtobiografskosti v pisanju. Ko sem po opravljenem delu po dveh mesecih

povprašala po izplačilu honorarja, sem namesto takojšnjega nakazila, da se popravi zamujeno, dobila odgovor: "Kaj vam še nismo nakazali? Ah, nič hudega, saj vas imam tako več takih pacientov." Moje ogorčenje je bilo utišano z izgovorom, češ, kaj se razburjam, saj je to vendar splošna oznaka, s katero se etiketira svobodne umetnike, in ni bila mišljena tako. Kako pa? Tako pač. Aha. (Mimogrede, za zdaj je moje fizično in psihično počutje kar dobro, lahko pa ob podpisovanju pogodb prinesem tudi zdravniško potrdilo.) Kadar me kakšna stvar pošteno razjezi, se spravim na železniško postajo gledat vlake, z očmi spremljam prihode in odhode, v meni se razraste zavedanje minljivosti, jeza izgubi rušilno ost, samo v želodcu ostane občutek onemoglega besa. Tako nekako. Kakor koli, takrat se je začel oblikovati prvi esej o umetniku pacientu. Pa ne toliko o vlogi umetnika danes in njegovem položaju. Bolj o razlogih, ki pripeljejo do nekega širšega družbenega razmišljanja, skozi katerega je potem stigmatiziran tudi posameznik. Bomo videli, kaj bo še nastalo. Glede na pretekle dogodke na področju kulture bom najbrž še velikokrat opazovala vlake. Za vsak slučaj bom s sabo vzela računalnik. Ker če misel ni pravočasno zapisana, še prehitro odpotuje v nepovrat.

Forštner: Kaj pravzaprav v (bližnji) prihodnosti lahko pričakujemo od Cvetke Bevc?

Bevc: Po zadnjem izdanem romanu *Potovci* sem morala kar malo predahnuti od obsežnejšega projekta, zajadrala sem spet v otroško literaturo. Pričakujem izid knjige za otroke *Kokoška Slavica/Petelin Vladimir* z imenitnimi ilustracijami Ane Košir. Z delovnim naslovom *Čivkjeno od začetka do konca* sem se lotila pravljič, se potopila v dogodivščine siničke in vrabca, raziskujem kihce, pomežike in razmisleke, ki imajo v otroškem svetu hecno vlogo. Čaka me nov mladinski roman, realizacija pa je odvisna tudi od subvencij založbe. A zgodbo o mali rokometiški Kiki bi res rada spravila med bralce. Pa še kakšno pisanje je v predalu, ki ga je treba predelati, očistiti, spolirati, "da se lahko na ogled postavi".

Forštner: Pripravljate morda tudi kakšnega od tako imenovanih padalskih projektov?

Bevc: Padalski projekti so postali kar neka stalnica in tako niti niso več padalski. V preteklem letu je bil eden takih dokumentarni film o bjujraših in Muri, za katerega sem napisala scenarij. Snemali smo v različnih časovnih obdobjih, takrat "literarna produkcija" stoji. Film z naslovom

Mura-temna reka naj bi bil v kratkem premierno prikazan na TV Slovenija, na zeleno luč (če bo kakšen superminister popravil semafor) pa čaka še nekaj televizijskih projektov. Če sem odkrita, bi bila najbolj vesela padalskega projekta v stilu pravih poletnih počitnic na morju. Mirno bi čemela v senci borovcev in čakala, da se mi od nedejavnosti med prsti na nogah naredi pajčevina. Ne verjamete? Pa je res. V bistvu sem ena velika lenoba. Kadar se odklopim, tudi ene možganske celice ne spravim v tek za razmišljanje o novem projektu. Delam samo zato, ker moram, in pišem, ker sem pisateljica.